

BAKARA 151. AYET ÇERÇEVESİNDE HZ. PEYGAMBER'İN RİSALET GÖREVİ

Baccarat 151. Within The Framework Of The Verse Hz. The Duty Of The Prophet's Treatise

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÇALIŞKAN

Yozgat Bozok Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Temel İslam Bilimleri Bölümü, Yozgat/TÜRKİYE

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1865-7732>

ÖZET

Kur'an, Hz. Muhammed'e 23 yılda ayet ve sureler halinde gelmiş son ilahî kitaptır. Onun indiriliş gayesi, insanları yaratılış çizgisine geri döndürmek, varlığındaki güzel hasletleri öne çıkararak onun iyi bir insan olmasına rehberlik etmektir. Kur'an, insanın dünyaya gönderilişini veciz bir şekilde ifade ederek, kendini tanınmasında peygamberlerin rehber edinilmesini istemekte, mahlûkattan bahsedip Hâlik'a ulaşılmasını hedeflemektedir. Bu son ilahî rehberi insanlara tebliğ ve tebyin eden Hz. Muhammed peygamberlerin sonuncusudur. Hz. Peygamber'in görevinin neliğini açıklayan ayetlerin başında Bakara 151. ayet gelmektedir. O, Allah'ın ayetlerini okuyup, insanları maddî ve manevî temizliğe ulaştırırken, bir taraftan da Kur'an'ın hedefini ortaya koyan canlı bir örnek olmuştur. Yani o, tebliğci olduğu kadar Kur'an'ın uygulayıcısıdır. Son elçinin insanların içinden çıkmış olması özel olarak Müslümanlar, genel olarak insanlık için Allah'ın insanlığa bir lütfudur. Allah Teâlâ Hz. Muhammed'i göndermekle insanlığa bu dünyaya yönelik nimetini tamamlamış ve din olarak İslam'dan razı olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Resul, Hikmet, Kitap, Tezkiye, Tebliğ, Tebyin.

ABSTRACT

The Qur'an is the last divine book that came to the Prophet Muhammad in the form of verses and suras in 23 years. The purpose of his descent is to bring people back to the line of creation, to guide him to be a good person by highlighting the beautiful qualities in his existence. The Qur'an succinctly expresses the sending of man to the world, asks to be guided by the prophets who conveyed and informed this last divine guide to people. At the beginning of the verses that explain the nature of the Prophet's duty, there is 151 verses of Baccarat. While he recited the verses of Allah and brought people to material and spiritual cleanliness, he also became a living example that revealed the purpose of the Qur'an. In other words, he is the executor of the Qur'an as well as the preacher. The fact that the last messenger came out of people is a gift of Allah to humanity for Muslims in particular and humanity in general. By sending the Prophet Muhammad, Allah the Almighty completed his blessing for this world and accepted Islam as a religion.

Keywords: Messenger, Wisdom, Book, Tezkiye, Communique, Tebyin.

1. GİRİŞ

Allah Teâlâ, insanoğlunu yeryüzüne indirirken kendisinden rehberler geleceğini, o rehberlere uyan kimselerin dünyada ve ahirette mutlu olacağını haber vermiştir (Bkz. el-Bakara 2/38). Allah'ın bu va'di doğrultusunda ilk insan aynı zamanda ilk rehber olmuştur. Hz. Âdem'den sonraki tüm nesillere yine kendi içlerinden seçilen çok sayıda elçiler gönderilmiş ve bu ilahi va'ad Hz. Muhammed'le hitama erdirilmiştir. Allah'ın tüm insanlığa Hz. Muhammed'i rahmet olarak göndermesi (el-Enbiyâ 21/107), insanlık adına bu konuda ilahî nimetin tamamlanması demektir. Son elçiye kendinden önceki elçilere verilen kutsal kitaplar gibi, hidayet rehberi olarak Kur'an indirilmiştir. Hz. Peygamber bu vahye önce kendi inanmış (Bkz. el-Bakara 2/285), sonra tebliğ ve tebyinde bulunmuştur.

Kur'an'ın dili ve üslubu, vahye muhatap olan Hz. Muhammed ve kavminin dili ve üslubu üzeredir. Ancak bu üslup kendine mahsus bir özelliğe sahiptir. Kur'an'ın son Peygamber'in dilinden gönderilmiş olması sünnetullah gereğidir. Çünkü önceki peygamberlerde de vahiy dili, o elçilerin ve kavimlerinin konuştuğu dildir. Kur'an Arapça olması hem Hz. Peygamber'e hem de ilk muhataplara onu anlamakta büyük bir kolaylık sağlamıştır. Buna rağmen müşriklerin karşı çıkışları Kur'an'ı anlamadıklarından değil, onun

getirdiği tevhid ve sosyal esaslı umdeleri kabullenme işlerindedir (Pırlanta, 2018: 76-82). Halbuki Kur'an, teoriden ziyade pratiği hedefleyen bir kitaptır. Bu bakımdan onun anlaşılması ve hayatın içinde yer alması asıl gayedir. Kur'an insanlığa hayatı zorlaştırmak için değil, kolaylaştırmak için gelmiştir. Çünkü İslam fitrat dinidir. Allah'ın son elçisinin âleme rahmet olmasını Kur'an'ı tebliğ ve onu yaşayışında aramak gerekir. O sebeple Peygamber'i görmezden gelerek Kur'an'ın ve İslam'ın tam olarak anlaşılması söz konusu olamaz.

2. HZ. PEYGAMBER'İN RİSALET GÖREVİ

Günümüzde Müslümanların hayatındaki Hz. Peygamber'in yerinin bir kez daha vurgulanması büyük önem arz etmektedir. Bu amaçla makalemizi Bakara suresinin 151. ayetini temel alarak oluşturmayı düşündük. Zikri geçen ayeti kendi içinde ve siyak sibak bağlamında ayrıca Kur'an bütünlüğünde konulu tefsir metoduyla açıklamayı hedefledik. Üzerinde duracağımız ayet mealen şöyledir: “Nitekim kendi içinizden size ayetlerimizi okuyan, sizi kötülüklerden arındıran, size kitabı ve hikmeti talim edip bilmediklerinizi size öğreten bir Rasul gönderdik” (el-Bakara 2/151).

Açıklama sadedinde olduğumuz ayetin hemen öncesinde kible ile doğrudan ilgili yedi ayet geçmiştir. Bu ayetlerde kiblenin dönüştürülmesinden söz edilirken Müslümanların vasat ümmet olma gibi bir ayrıcalığından ve aynı zamanda sorumluluğundan bahsedilmiştir. Hz. Peygamber ve Müslümanların çok arzuladıkları Mescid-i Haram'ın kible olmasının gerçekleşmesiyle Allah'ın Müslümanlar üzerindeki nimetini tamamlamak istediği düşünülebilir. Ayetler arasındaki bütünlüğü sağlayabilmek için kible meselesi üzerinde kısaca durmak faydalı olacaktır.

2.1. Kible Meselesi

Hz. Peygamber'in vahyi iletmedeki konumunu ortaya koymaya çalıştığımız ayetten önceki konu kible meselesidir. Bu ayetlerde Medine döneminde bir müddet Beyt-i Makdis'e yönelerek kılınan namazın artık Mescid-i Haram'a dönülerek kılınması söz konusu edilmiştir.¹ Hükmü koyan da bir hikmete binaen onu değiştiren de Allah Teâlâ'dır. Kiblenin Beyt-i Makdis'ten Mescid-i Harama çevrilmesinin gerekçesini Allah Teâlâ'nın, Yahudilerin ellerinde Müslümanların aleyhine bir hüccet olmasını istememesi olarak ifade edebiliriz. Zira Yahudiler, Muhammed bizim kiblemize dönüyor, demek ki bizim dinimiz daha üstündür gibi anlayış içindeydiler (Merâgî, 1946: 2/9). Bu değişiklik, son din olan İslam'ın diğer dinlere karşı üstün kılındığının bir nişanesidir. “O, peygamberini hidayet ve hak din ile gönderendir. (Allah) o hak dini bütün dinlere üstün kılmak için (böyle yaptı. Şahit olarak Allah yeter” (el-Fetih 48/28). Müslümanların kendilerine has bir kibleye yönelişleri, Allah'ın bu ümmete ihsan ettiği nimetlerin en büyüklerinden (Seyyid Kutub, ty.: 1/138).

Bütün dinlere faik/üstün olan İslam'ın kendine has kiblesinin olmasını Allah Teâlâ murat etmiş ve aynı zamanda peygamberinin arzusunu da yerine getirmiştir (Rasulullah'ın arzusu ile ilgili bkz: el-Bakara, 2/144). Kiblenin Mescid-i Harama çevrilmesi, Yahudilerin bizim kiblemize dönüyorlar, sözlerini defettiği gibi Arapların “Muhammed kendisinin İbrahim milletinden olduğunu söylediği halde onun kiblesine muhalefet ediyor” sözlerini de ortadan kaldırmıştır (İsmail Hakkı Bursevî, ty.: 2/91). Ehl-i Kitap, ellerindeki kitapta, geleceği müjdelenen peygamber Hz. Muhammed'in kiblesinin Kâbe olduğunu biliyordu. Mescid-i Aksanın onun için devamlı bir kible olması, onun peygamberliğine vurulmuş bir darbe olurdu (Hicazî, ty.: 1/110). Bakara 150. ayetin, “*üzerinizdeki nimetimi tamamlayayım. Umulur ki hidayete erersiniz*” şeklinde son bulması Müslümanlar açısından kiblenin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Müslümanlara, Hristiyan ve Yahudilerin kiblesinden ayrı bir kible bahşedilmekle diğer din sahiplerinin “bizim kiblemize dönüyorsunuz, öyleyse bize tabi olmalısınız”, anlayışına son verilmiştir. Kible değişikliği başta Hz. Peygamber olmak üzere Müslümanlara büyük rahatlık ve huzur bahşetmiştir.

¹ Kible kelimesi, yön, cihet anlamındadır. İstilahta ise, özellikle namaz kılan kimsenin dönmesi gereken yönü belirten bir kavramdır (İbn Manzûr, ty.: 3/14). Namaz hicretten önce farz kılınmıştır. Namaz, ister farz kılındığında isterse İslam'ın başlangıcından itibaren var olan namaz olsun kible meselesinden söz etmek gerekir. Mekke döneminde kible neresi olduğuna dair, kesin rivayetler bulunmamaktadır. Zemahşerî, Mekke'de Kabe'ye, Medine'de 16-17 ay Beytül-Makdis'e dönüldüğüne dair görüş belirtmiştir (Bkz. Zemahşerî, 1998: 1/65). Beytül-Makdis'e dönülmesiyle ilgili bir ayet yoktur. Ancak Hz. Peygamber kendi başına bu kararı almayacağına göre, Beytül-Makdis'e dönülmesi vahyedilmiş, ancak ayet olmadığı için bu hüküm sünnet olarak sübut bulunmuş ve sonra Kur'an'la nesh olunmuştur (Bkz. Kurtubî, 1988: 2/15). Bu çalışmamızda esas meselemiz kible meselesi olmadığı için bu hususu şöyle bağlayalım: Medine döneminde kiblenin Kudus (Mescid-Aksâ) yapılması, Yahudileri İslam'a ısındırmak, Müslümanları imtihan etmek için olabilir. Tekrar Mescid-i Haram'a çevrilmesi İslam'ın tüm dinlere faikiyetini göstermiştir. Çünkü Mekke'deki Mescid-i Haram'ın çevrelediği Kâbe, Hz. İbrahim ve İsmail'in yaptıkları ilk mabed, Mekke, Hz. Peygamberin doğup büyüdüğü ve kendisine yemin edilen bir beldedir (Bkz. Beled, 90/1-2; Tin, 95/3). Beytül-Makdis (Mescid-i Aksâ Hz. Süleyman tarafından yaptırılmış ve rızay-ı Bâri'ye mazhar olmuş bir mabettir.

Her nimetin bir külfeti olduğu gibi, bu nimetin de karşılığı Müslümanlara insanlığa önderlik görevini yüklemiş olmasıdır (Mevdûdî, 1986: 1/111). Bu önderlik, Allah'a bağlılık, vasat ümmet (el-Bakara 2/143) ve iyi bir kul olmakla mümkündür (el-Enbiyâ 21/105). Nâsirüddîn Ebû Saîd Abdullâh b. Ömer b. Muhammed el-Beydâvî (ö. 685/1286) bu ayeti bir önceki ayetle ilişkilendirerek "kıble ve ahiret hususunda size nimetimi tamamlamak için, size içinizden bir elçi gönderdim" şeklinde açıklamıştır. Ayrıca o, bu ayeti bir sonraki ayetle de irtibatlandırarak "şöyle ki size elçi göndermek suretiyle üzerinizdeki nimetimi tamamladığım gibi siz de beni zikredin" şeklinde izah etmiştir (Beydavî, h. 1418: 1/170; Nesefî, 1998: 1/143).

2.2. İçlerinden Bir Peygamber Gönderilmesi

Allah'ın İslam ümmetine verdiği nimetlerin başında Hz. Muhammed'in peygamberliği gelir. Kur'an'ın ihtiva ettiği ana konularından birisi de hiç şüphesiz peygamberlik müessesesidir. Allah Teâlâ, insanlık tarihinin başlangıcından itibaren yine kendi içlerinden seçtiği kimseleri insanlara elçi olarak göndermiş ve o seçilen kimselerle vahiy ile konuşmuştur. "Her kavim için bir yol gösteren vardır" (er-Ra'd 13/7; Fâtır 35/25) ayeti son peygamberden önce her kavme peygamber gönderildiğine açıkça işaret etmektedir. Eğer peygamber gönderilmiş olmasaydı veya bir kısım insanlar peygamber sesi hiç duymamış olsalardı, o kimseler sorumlu tutulmazdı. "Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz" (el-İsrâ 17/15).

Allah Teâlâ, Hz. Âdem ve eşini yeryüzüne indirirken onlara "Dedik ki: Hepiniz cennetten inin! Eğer benden size bir hidayet gelir de her kim hidayetime tabi olursa onlar için herhangi bir korku yoktur ve onlar üzüntü çekmezler" (el-Bakara 2/38) şeklinde hitap etmiştir. Görüldüğü üzere bu ayet, Âdem ve Havva daha yeryüzüne indirilirken onların şahsında gelecek tüm insanlığa peygamberlerin gönderileceği ve insanların kendi başlarına bırakılmayacağı şeklindeki ilahî vaadi hatırlatmaktadır. Peygamberlerin kendi kavimlerinin diliyle gönderildiği bir gerçektir. Ancak bu durum, tebliğ ettikleri esasların mahalli kalacağı anlamına gelmez. Zira davetin umumiliği peygamberin özel lisanından ziyade, risaletin getirdiği esasların genelliğine bağlıdır. Peygamberlerin tebliğleri her zaman evrensel bir özelliğe sahip olmuştur. Buna rağmen İslam öncesi peygamberlerin tebliğ ettikleri din bölgesel kalmıştır. Bunun gerekçesi iki şekilde izah edilebilir. Birincisi o zamanın şartlarıyla izah edilebilir. İkincisi o peygamberlere inandığını söyleyenlerin dini yaymaktaki yetersizlikleri olabilir (el-Mâide, 5/44). İlgili ayette Rabbaniler yani üst düzey uzman kişiler ve diğer âlimler Allah'ın kitabını korumakla görevlendirildiklerine atıf yapılmaktadır. Kitabı korumadıkları için onların bu görevini haber veren Kur'an'da bir ayet olduğuna göre yeryüzünde Kur'an'ı koruma görevinin Müslüman âlimlere verildiği hükmü çıkarılabilir.

Kur'an'ın Allah'ın koruması altında olduğunu ilan eden el-Hicr 9. ayet, Kur'an hükmünün ona sahip çıkanların elinde Kıyamete kadar yeryüzünde baki kalacağını, sahip çıkmayan kimselerden ve toplumlardan alınıp ona sahip çıkanlara verileceğini anlatmaktadır. Müslümanım diyenler 'nasıl olsa Allah kitabı koruyor' diye Kur'an ahlakından uzaklaşırlarsa Kur'an'dan da uzaklaşmış olurlar. İslam, tebliği bir bütün kabul ettiğinden tüm peygamberlere inanmayı imanın şartlarından saymıştır. Peygamberliğin bölünmezliği de bu anlamda kullanılmıştır (Fazlurrahman, 1987: 147). Peygamberlerin davetinin ilk muhatapları inananların öncülerini oldukları gibi dinin çekirdek kadrosunu oluşturmuşlardır. Bu kadro, risâletin getirdiği esasları anlamada ve yaymada odak noktasını oluşturmuşlardır (Behiy, 1998: 115).

2.3. Peygamber Kimliği

Peygamberlerin meleklerden değil de insandan seçilmiş olması, Allah'ın insana verdiği değeri göstermesi açısından önemlidir. Yani peygamberler insan olup melek değildirler. Peygamberin insandan seçilmiş olması, örnek olma bakımından önem arz etmektedir. Çünkü onlar da diğer insanlar gibi yer, içer, çarşıda dolaşır (Bkz. el-Furkân, 25/20; Tözluyurt, 2020: 52-54), evlenir (er-Ra'd, 13/38), hastalanır, acı duyar, ağlar, güler, gadaplanır, doğar ve ölürlere. Onlar tüm bu yönleri ile insanların gözü önündedir. İnsanlık da nübüvvetle yaratılışın doruk noktasına ulaşmıştır.

Peygamberlerin hayatlarını vahiy almanın dışında risâletten öncesi ve sonrası şeklinde ikiye ayırmak doğru bir yaklaşım değildir. Zira onlar, risâlet öncesi ve sonrasında, içinde buldukları toplumların kötülüklerine meyiletmemiş ve temiz, örnek hayatlarını sürdürmüşlerdir. Allah, vahiy iletme sürecinde peygamberini daima murakabe altında tutmuştur. Onun masumluğunun kaynağı da bu ilahî murakabeden ileri gelmektedir. Peygamberlik geçici unvan ve vazife de değildir. Peygamberlik, dünyevî makam ve mevkilerle de kıyaslanamaz (Gölcük, 1996: 193).

Peygamberlerin insan olması, her halükârda içinde bulunduğu topluma örnek olmayı gerektirmiştir. Peygamberler, olağanüstü varlıklar olmadığı gibi, hayatları da olağanüstü değildir. Yani her zaman mucize içerisinde yaşamamışlardır. Öyle olsaydı, örnek olma özellikleri izah etmek mümkün olmayacaktır. Diğer insanlardan onların farkı, yaptıklarının Allah'ın murakabesi ve müdahalesi altında olması ve aynı zamanda vahiy alıyor olmalarıdır. Hz. Peygamber, herhangi bir iş yapacağı zaman, onun hazırlıklarını yapar, gerekli tedbirleri alır, gerektiğinde istişare eder, ondan sonra o işe girişirdi. Devesini bağlamayıp ben Allah'a tevekkül ettim diyen birisine “*Önce deveni bağla sonra tevekkül et*” (Tirmizî, “Kıyâmet”, 60) buyurması bunun güzel bir örneğidir. Hz. Peygamber, Dâvud (a.s) hakkında: “*Dâvud yalnız kendi elinin emeğini yerdi*” (ez Zebidî, 1980: 9/155) derken aynı zamanda kral olan bir peygamberin sade yaşantısını aksettirmektedir. Görüldüğü gibi peygamberlerin hayatlarında da dünya yaşantısının olağan gerçekleri hayatın kendisini oluşturmaktadır (Çalışkan, 2001: 106). O halde peygamberlerin hayatları mucizeler üzerinde yürümüyordu. Hz. Peygamber de diğer peygamberler gibi (İbrâhim 14/11; Ayrıca bkz. el-Kehf 18/110) Kur'an diliyle kendisinin bir insan olduğunu, ancak Allah'ın kendisine vahiy ettiğini ifade etmektedir (Fussilet, 41/6).

Peygamberlik çalışmakla ve riyazetle elde edilecek bir meslek değildir (Nedvî, 1967: 1/43-44). Onlar, Allah tarafından insanlar arasından seçilmiş kimselerdir (el-En'âm 6/124). Bu seçim ilahi iradenin sonucudur. İnsanlara sorumluluklarını hatırlatmaları, onları dünya ve ahiret mutluluğuna çağırmaları ve bu yönde rehber olmaları nedeniyle peygamberler, Allah'ın rahmetinin tecellileridirler. Peygamberler Kur'an'da nebi ve resul olarak isimlendirilmişlerdir. İster nebî ister resul olsun, her ikisinin de ortak noktaları Allah'tan vahiy almalarıdır. Onlar, hem nezîr/korkutucu hem de beşîr/müjdeleyicidirler. Çünkü onlar, insanlara yaratılış gayelerini anlatırken, bu gayeye aykırı tutumların sonucunda cezanın olduğunu da haber vermişlerdir. Onlar, iman eden ve imanının gereklerini yerine getirenleri Allah'ın rızası ve cennetle müjdelemişlerdir. Aslında tüm peygamberler tek bir görev için gelmiştir; o da Allah'a kulluğa çağırma (en-Nahl, 16/36): Peygamberler, insanların bu nidaya güzellikle icabet etmeleri için kendilerini feda eden kimselerdir (el-Kehf, 18/6).

Bütün peygamberlerin getirdikleri esaslar inanç bakımından aynı olmakla beraber, ibadet şekil ve sayılarında, ayrıca bir takım sosyal pratiklerde farklılıklar göstermiştir. Hiçbir peygamber diğerini tekzip etmemiş aksine birbirini tasdik etmişlerdir (el-Bakara 2/285; Saff 61/6). Adeta ibadet şekillerinde ve sosyal alanda bir tedriciliğin uygulandığı peygamberlerin tebliğleri İslam'la tamamlanmıştır. Artık peygamberler zincirinin son halkası Hz. Muhammed (el-Ahzâb, 33/40), hak din de İslam'dır (el-Mâide, 5/3. el-Kattân, 1997: 369; Cerrahoğlu, 1991: 166).

Kur'an lafzının bir anlamı da hakikatleri içinde toplayan demektir. Kur'an, kendine has özel/özgün esaslarının yanında sürekliliği olan önceki ilahî kitapların doğrularını da içine almıştır (el-A'lâ 87/18-19). O bakımdan da kendisine, hakikatleri içinde toplayan Kur'an denmiştir (Râğıb el-İsfahânî, ty.: 402).

Hz. Muhammed'in son peygamber ve Kur'an'ın son vahiy olması, Müslümanlara çok ciddi bir sorumluluk yüklemektedir. Bu da Müslüman kimliğinin bir imtiyaz olmasının yanında ağır bir sorumluluğu da beraberinde getirmektedir. Müslümanların sadece imtiyazı görüp, sorumluluğa gereken önemi vermemeleri onların hayatlarını zora sokmaktadır (Fazlurrahman, 1987: 180). Son dine ve onun peygamberine sahip olmak, elbette özel bir imtiyazdır. Ancak kıymeti bilinmeyen değerler, sadece öğrenmekle sahibini imtiyazlı hale getirmez. Müslümanlar, bu değer farkında olarak, büyük bir sorumluluğun da kendilerine yüklenmiş olduğunun bilinci içerisinde hareket ettikleri takdirde zararda olanlardan değil (el-Asr 103/1-3), kurtulanlardan ve huzur bulanlardan olacakları yüksek ihtimaldir (el-Mü'minûn 23/1).

Peygamberler, hassas ve yıkılmaz şahsiyetleriyle ilahî görevi, sarsılmadan ve korkusuzca ilan ederek insanları düşük ahlakî yaşayıştan uzaklaştıran; Allah'ı hakkıyla tanıtan, şeytanı da şeytan olarak bildiren ve insanları temiz fitratlarında kalmaları yönünde uyaran müstesna insanlardır (Fazlurrahman, 1987: 180).

Kible ile olan hükmü iradesi doğrultusunda verdiği gibi insanların arasından bir kişiyi peygamber seçmesi de Allah Teâlâ'nın hükmü dâhilindedir. Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in duası (el-Bakara 2/129) açıklamakta olduğumuz Bakara 151. ayette tecelli etmiştir. Söz konusu ayet, Hz. Peygamberin öncelikle insanlar içerisinden çıkarılmış olduğunu haber vermektedir. Tüm peygamberlerde olduğu gibi son peygamberin de insanlar arasından seçilmesi, önce içinden çıktığı toplum, sonrasında tüm insanlık için büyük bir fazilettir.

Yahudiler peygamber beklentisi içerisindeydiler. Onların beklentisinin temel gerekçesi kendilerinden gelecek bir peygamberle başkalarına hâkim olmak (Kutub, ty.: 1/138), üstünlük taslamaktı. Allah Teâlâ,

beklenen son peygamberini bir Arap kavmi olan Kureyş'ten çıkardı. Kureyş halkından beklenen Allah'ın bu büyük ikramını ve nimetini görerek ibadeti sadece ona has kılmalarıydı. Ancak Mekke halkının birçoğu başlangıçta bu değerinin neliğini anlayamamış ve gereğini yerine getirememişlerdi. Bunun sonucu da yanı başlarında zuhur eden bu hakikate gözlerini kapamışlardır (Kureyş, 106/1-4).

2.4. Peygamber'in Allah'ın Ayetlerini Okuması

Hz. Peygamberin Allah'ın ayetlerini okuması, onu Cebrâil (a.s)'dan aldığı şekilde tebliği / aynen aktarması ve tebyini / gerekli yerlerin açıklanması anlamına gelmektedir. Zaten tebliğ (el-Mâide 5/67) ve tebyin (İbrâhim 14/4; en-Nahl 16/44, 64) Hz. Peygamberin risâalet görevi içindedir. Kur'an'ın hedefinde insanları tevhide, yalnız Allah'a ibadete ve güzel ahlaka yöneltmek olduğuna göre Hz. Peygamber'in ayetleri okuması da bu maksadı içermektedir. Ayetler, bir Müslüman'ın ibadet, ilim ve güzel ahlak bakımından nasıl olması gereğini açıklamaktadır. Fahrüddin er-Râzî'ye göre Kur'an ayetlerinin Hz. Peygamber tarafından okunmasıyla, insanların Allah'ın boyasıyla boyanmalarını ve O'nun razı olduğu yaşantı içine girmelerini hedeflenmiştir (Râzî, ty.: 4/70). Hz. Peygamber gelen vahiy hem kendisi okumuş hem de ashabına okutmuştur. Ayrıca gelen vahiy ezberlenmiş, yazılmış ve uygulanmıştır. Tüm bu aşamalarla Kur'an, sonraki nesillere aktarılmıştır.

2.5. İman Edenlerin Temizlenmesi

Kur'an'ın hedefi, tevhid inancını kalplere yerleştirerek kalp temizliğini sağlamaktır. Bu uğurda Kur'an öncelikle yanlış inançları ortadan kaldırıp yerine tevhidi ikame etmiştir. Kur'an, ibadeti emrederek nefis tezkiyesini, ifrat ve tefritten uzak durulmasını sağlamış, tüm bunların neticesinde de güzel ahlakı hedef olarak göstermiştir. Kur'an, üstünlüğün takvada olduğunu ifade etmiş (el-Hucurât, 49/13), insanların hayatında asıl olanın adalet olduğunu uygulamaya koymuştur (el-Kattân, 1997: 177; Cerrahoğlu, 1991: 166).

İbn Kesîr, bu ayeti tefsir ederken Allah Teâlâ, inananlara Hz. Peygamber'i göndermekteki nimetini hatırlattığını, o Peygamber, Allah'ın ayetlerini okuyarak insanları cahiliyetin davranışlarından, kirlerinden, ahlakî kötülüklerinden temizlediğini ve onları ulema sınıfına yükseltmiş olduğunu ifade etmiştir. İbn Kesîr'e göre kitaptan maksat Kur'an, hikmetten maksat sünnettir. İbn Kesîr, bu ayeti sonraki ayetle ilişkilendirerek Müslümanların Hz. Peygamber'in gönderilmesindeki nimeti itiraf etmeleri ve akabinde verilen bu nimete karşılık olarak Allah'a şükür ve zikirle mukabele göstermeleri gerektiğine işaret etmiştir (İbn Kesîr, 1996: 1/196).

Namazın şartları arasında hadesten ve necasetten taharet şart koşulmuştur. Bu da İslam'ın beden ve ruh temizliğine ne kadar önem verdiğinin bir delilidir. Kur'an hem kıraat hem tebliğ hem de açıklama olarak gerçekleşmiştir (Pırlanta, 2012: 137-142). İslam, bir kısım sosyal konuları, ibadet şekillerini ve hükmünü zamana bırakarak ıslah edip kendine mal ettiği halde iman konusunu daha başlangıçta "*Yaratan Rabbinin adıyla oku*" (el-Alak 96/1) ayetiyle kesin olarak karara bağlamıştır. Bu ayet, tek olan Yaratıcıya işaret etmiştir. İnsanı Allah yarattığına göre ondan başka şeylere ilah diye sarılmayacaktır. Kur'an'dan vahyedilen bu ilk ayet, imanda asıl olanın tevhid olduğunu ilan etmiştir. Hz. Peygamber de ayetleri okurken kalplere tevhidin yerleşmesine vesile olmuştur.

2.6. Kitab ve Hikmetin Öğretilmesi

Hz. Peygamberin hikmeti öğretmesindeki maksat, vahiy örgüsü içerisinde sosyal olmayı, görgü kurallarını anlatmasıdır. Burada "hikmet" kelimesinin anlamının ne olduğu üzerinde durmanın faydalı olacağı kanısındayız. "Hikmet" lügat itibarıyla; "hüküm, hüküm vermek, kötülükleri engellemek, adalet, ilim, hilm, nübüvvet, Kur'an, İncil" gibi anlamlara gelir (Râgıb el İsfahânî, ty.: 126; İbn Manzûr, 1990: 12/140; Firuzabâdî, 1987: 1415; ed-Dâmeğânî, 1970: 141-142). Hikmet ıstılah olarak da şöyle tarif edilmiştir: "İlim ve akılla gerçeğin bulunmasıdır". Allah açısından hikmet, eşyanın en iyi şekilde bilinmesi ve kusursuz yaratılmasıdır. İnsan açısından ise, eşyanın hakikatini bilip onun iyi işlere vasıta yapılmasıdır (Râgıb, ty.: 127). Bu hususta geniş bir tanım sunan şu ifadeler de bakalım: "İnsanları güzel olana yöneltmek maksadıyla kötü ve çirkin olan şeylerden alıkoymak manasına gelen hikmet, sırf bir bilgi, mücerred ve nazarî bir ilim değildir. Varlıklar arasındaki alaka ve irtibatı, olaylar arasındaki sebep-sonuç münasebetlerini anlamak maksadıyla, harcanan çabalar sonunda elde edilmiş amelî, tatbikî tecrübî bir bilgidir. Şuurlu bir anlayış ve derin bir kavrayıştır. Aslına bakılarak hikmete bir bilgi, neticesine bakılarak amel denildiği de vardır. Lakin hiçbir zaman amelsiz ilme ilimsiz amele ve söze hikmet denilmez" (Uludağ, 1997: 8). Bu tanımlar ışığında da görüldüğü üzere Hz. Peygamber'in Kur'an ayetlerini okuyarak

insanlara hikmet öğretmesi, Kur'an'ın ilk emriyle de uyumlu olarak onların yaratılmış olduklarını ve bir Yaratıcı'nın olduğunu hatırlatılmasıdır. "Kendini bilen rabbini bilir" mantığına insana kendini öğretmesidir. Mü'minin, işlerinde ve sözlerinde hikmetli olabilmek için akılla, şuurla ve ilimle hareket etmesi kendi yararınadır. Öyleyse Hz. Peygamber'in Kur'an'dan öğrettikleri imandan kaynaklanan ilimle yoğunlaşmış hakikatlerdir.

Hikmetin kaynağı Kur'an ve ondan kaynaklanan Hz. Peygamberin sünnetidir (İbn. Kesîr, 1996: 1/196). Sözgelimi ahlâk suresi olarak da bilinen Hucurât suresinin ilk ayetlerinden itibaren bu hikmet kuralları sıralanmaktadır. Bu bağlamda Allah ve Rasulü'ne saygı sebebiyle, inananların onlara rağmen kendi başlarına din adına yeni bir hüküm koymamaları, Allah ve Rasulü'nün iradelerini gözetmeleri, Rasulullah'ın huzurunda konuşma ve davranışlarda saygılı olmaları istenmiştir. Ayrıca bir kimse bir başkasından hoş olmayan bir söz getirdiğinde teenni ile bu sözün kaynağının araştırılmasının gereği vurgulanmış, sonra kıyamete kadar Rasulullah'ın Allah'tan aldığı vahiy ve insanlığa bıraktığı sünnetiyle her zaman aramızda olduğunun hissedilmesi vurgusu yapılmıştır. Daimî bir İslam kardeşliği vurgusuyla barış ve adaletin ayakta tutulması, kardeşliğe zarar verecek olan alay etme, başkasını ve kendini gereksiz kötülleme, lakap takma, kötü zan besleme, gıybet etme gibi tavır, söz ve hareketlerden uzak durma şeklinde ahlaki hikmetler sıralanmıştır (el-Hucurât, 49/1-11. el-İsrâ suresi 17/39'da "İşte bunlar Rabbinin sana vahyettiği hikmetlerdir" denmiştir. Allah Teâlâ'nın hikmet olarak zikrettiği 22-39. ayetler bu şekilde nitelenmişlerdir).

Söz konusu hususların tümü, Kur'an çerçevesinde Hz. Peygamber'in öğretisi doğrultusunda hareket edilmesine ilişkin imanî ve ahlâkî gerçeklerdir. Hz. Peygamber'den öğrenilecek hususlar, onun risaletinin ayrılmaz parçalarıdır. Mü'minlerin, öğretilen bu ana çizgiden sapmadan (Derzeve, 1997: 147). Kur'an ve sünnet bütünlüğü içinde yürümeleri halinde hikmeti yakalamaları olasıdır. Kur'an ahlâkı, inananların hikmetli olmalarını hedeflemiştir. Nitekim Allah Teâlâ, "*Hikmetli Kur'an'a yemin olsun*" (Yâsîn, 36/2) diye kalem ederken Kur'an'ın hikmet kaynağı olduğu vurgulandığı gibi, bu yeminle Hz. Peygamber'in risaletinin ispatı da hedeflenmiştir (Yâsîn, 36/3). Hz. Peygamber risâlet göreviyle ne yapmış? Allah'ın ayetlerini okuyarak, inananları fitrat temizliğine çıkarmış, yine o ayetlerdeki insanî hasletleri öğreterek, hikmetli olmanın yolunu göstermiştir. O sebeple ki Allah Teâlâ birçok ayette Hz. Muhammed'e uyulmasını, ona itaat edilmesini emretmiştir. "*De ki: Eğer siz Allah'ı seviyorsanız bana uyun; Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın. Allah bağışlayandır, esirgeyendir* (Âl-i İmrân 3/31). Diğer bir ayet: "*Kim rasule itaat ederse gerçekte Allah'a itaat etmiş olur..*" (el-Nisâ 4/80). Hz. Peygamber'in açıklamaları Kur'an'ın anlaşılmasına yönelik sözlü, fiili ve takrirî beyanlardır. Sünnetin Kur'an'a aykırılığı söz konusu değildir. Bu konuda herhangi bir aykırılık görüntüsü iki şekilde anlaşılabilir ya o rivayet sahih değildir ya da hadisin vürudunun tespitinde isabet edilmemiştir.

3. HZ. PEYGAMBER'İN İNSAN HAYATINI İLGİLENDİREN DİĞER BİLGİLERİ ÖĞRETMESİ

İnsanlık bir anne ve babadan çoğalmıştır. Yaratılışları eşittir. O bakımdan hiçbir kimsenin veya milletin birbirinden fert ve ırk olarak insan olmanın ötesinde bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak Allah katındaki "takvada" yani insanî özellikler dâhilinde Yaratan'a ve yaratılmışlara karşı görevlerini yerine getirmede saklıdır (en-Nisa 4/1 ve el-Hucurat 49/13). Kendisine Kur'an vahyedilen Hz. Peygamber de insanların bilmedikleri tarihî, dünyevî, uhrevî, sosyal ve metafizikle ilgili birçok hakikatleri pedagojik bir metotla öğretmiştir (Yıldırım, ty.: 1/391-392; Arslan, ty.: 1/525; Gölcük, 1990: 63).

Rasulullah, insanların inanmaları yolunda gayret gösterirken, bu imana yaraşır tavır, hal ve hareketleri de öğretmekte idi. Hz. Peygamber, insanın kendine karşı görevlerinden tutun da yakınlarına karşı görevlerinden ve diğer sosyal sorumluluklarına varıncaya kadar İslam ahlaki çerçevesinde öğretmiştir. Nitekim Hz. Peygamber'in "Ben güzel ahlaki tamamlamak için gönderildim" (Ahmed b. Hanbel, "Hüsni'l-Huluk", 1) ifadesi Müslüman açısından nasıl yaşaması gereğinin temel bir işaretidir.

Elmalılı M. Hamdi Yazır, Bakara 151. ayetin yorumunda Hz. Peygamber'in tebliği ile ilgili olarak şunları kaydetmektedir: "Hem size bütün feylesoflara ders verecek kitab-ü hikmet ta'lim ediyor. Ümmî iken size kitab-ü kitabet (kitap ve yazıyı) belleiyor. Her türlü hikmetleri toplayan hukuk ilmini ve şartlarını, yüksek ahlaki, toplumun sırlarını, insanlığın menfaatini, dünya ve ahiret ilmini, kâinata var olan ilahi prensipleri, bunların tatbik ve uygulama şeklini sözlü ve fiili sünnet ile öğretiyor" (Yazır, 1971: 1/539). Yazır, bu yorumuyla ümmî bir insan olan Hz. Muhammed'in açıklamalarının, kendi özel gayret ve çabalarının sonucunda elde ettiği bir bilginin neticesinde değil, Kur'an'ın Allah sözü olduğu gerçeğinden kaynaklandığını ve bu bilgilerin ancak vahiy sonucunda kendisine öğretildiğini ifade etmektedir. Hz.

Peygamber, kendisine verilen bu görevler doğrultusunda insanlara imanı, ibadeti, insanî ilişkileri ve ahlakî öğreterek, akıl, bilgi ve vahyin gölgesinde inananların sosyalleşmesi ve insanî özelliklerine ulaşmaları için rehberlik etmiştir. Hz. Peygamber'in hikmet öğreticiliği kişiye sadece öğüt vermekten ibaret değil, onu bir aksiyonun içine çekmektir. Bu faaliyet ahlakî kişiliğin oluşmasını ve Allah'ın ahlakî ile ahlaklanmayı hedef alır (Öztürk, 1997: 183).

Hz. Peygamber'in öğrettikleri arasında bulunan kitap ve hikmetin, sahih inanç ve doğru amel esaslarını ihtiva eden İslam'ın bütününe işaret ettiği açıktır. İslam'a göre, vahyin sonucunda inanç ve amelin birleştirilmesi, Hz. Peygamber'in diğer peygamberlere üstünlüğünün kabulü olarak yorumlanmıştır (Behiy, 1998: 32). *"Rabbinin yoluna hikmet ve güzel öğütle çağır"* (en-Nahl 16/125) hitabı, hikmetin tebliğdeki rolünü ifade etmektedir. Tebliğde hikmete tabi olmak; Allah'ın kelamının olduğu gibi anlatılmasının yanında, onun terbiye yönünden ruhlarda bıraktığı etkiyi gözetmektir. Bir anlatımın tesirli olabilmesi için anlatanın sözlü ifadesi, tavırları da önemli bir figürdür. Bir insan için bilgi sahibi olmanın yanında, o bilginin iyi kullanılması da kişinin hikmeti gereğidir. Allah Teâlâ, Firavn'la karşılaşacak olan peygamberleri Hz. Mûsâ ve Hz. Hârun için *"Ona tatlı dille konuşun. Belki o aklını başına alır veya korkar"* (Tâhâ 20/44) buyurarak insan fitratında olması gereken bir inceliğe dikkat çekmektedir. Bu da çok haklı olunan bir konuda dahi haksız duruma düşmemek için ifade şeklimizi ve tavrımızı hikmetle bezememiz gereğini göstermektedir.

Hz. Peygamber gerek inananlara ve gerek inanmayanlara karşı tatlı dilli olmuş ve onlara her zaman yumuşak davranmıştır. Şu ayet buna işaret etmektedir: *"Allah'ın rahmeti sayesinde sen onlara karşı yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi"* Âl-i İmrân, 3/159).

Kur'an eğitiminde hikmet, mü'minleri sosyalleştirmenin ahlakî boyutunu göstermektedir. Bu bağlamda Hz. Peygamber'in şahsında canlı örneği sunulan, yakınlarla ve diğer insanlara karşı medenî ilişkiler içinde bulunmak ve bu çerçevede hak ve hukuka riayet etmek kişinin hikmetli olduğunun göstergesidir. Hikmet sayesinde insan basiretli olur. Çünkü akıl, bilgi ve bilginin doğru kullanılması insana insan olma zevkini tattırır. Mesela namaz kılan bir kimse ne yaptığının farkında değilse o kimse, ibadetin hikmetini yakalayamamış demektir. Hikmet sadece bir bilgi değildir. O bilginin kullanılmasıdır. Sözelimi reçetede yazan ilaçlar kullanılmazsa, o ilaçların hastalığa iyi geldiği bilgisinin ne faydası olacaktır. Hastalığın teşhis edilerek verilen ilaçların kullanılması tedavi açısından hikmetin ta kendisidir. O hâlde hayatı ilgilendiren bilgilerin yerli yerinde kullanılması hikmetin gereğidir. Beydavî (ö. 685/1209) hikmeti, fikir ve görüşleri vahyin ışığında terbiye etmek olarak anlamıştır (Beydavî, ty.: 1/95).

Açıklamakta olduğumuz Bakara 151. ayete göre Allah Teâlâ, elçisine doğru, hak ve hayır niteliğine haiz olanı yani hikmeti öğretme direktifini vermiştir. Buna göre Hz. Peygamber'den öğrenilmesi gereken bu öğretiler, onun risaletinin ayrılmaz parçalarıdır. Nitekim Hz. Peygamber'den bu tavsiyeleri alan ilk Müslüman nesil ahlak, akıl, takva, cihad, ufuk genişliği, adalet ve iyilik bakımından kemal zirvesine ulaştılar. Tarih içerisinde ideal şahsiyetler haline geldiler. Bu sebeptendir ki Allah'ın övgüsüne mazhar oldular. Kur'an'da ve sahih sünnette ifadesini bulan öğretiler uyarınca hareket eden her Müslüman kuşak ve Müslüman toplumun bu düzeye ulaşması doğaldır (Derveze, 1997: 5/149-150).

Makalemize konu olan ayetin öncesinde işlenen konu, namazda kible olarak dönülecek yerin Mescid-i Haram olmasıdır. Müstakil kible emri, İslam'ın diğer semavî dinlere üstünlüğünü ve müstakillliğini ilan etmesi anlamındadır. Hz. Peygamber, önceki peygamberlerin devam edecek doğrularını içinde barındıran kitaba sahip olduğu gibi, bu kitap aynı zamanda son ilahî din kitabı olmanın yüceliği içerisinde kendisine mahsus emir ve yasakları da içermektedir. İlgili ayetten hemen sonra gelen ayetler, Allah'ı zikirle başlayıp, sabır ve isticra ile devam etmektedir. İslam adına verilen nimetlerin bir karşılığı olmalıdır. Bu karşılık, nimeti verene şükürdür. Bakara 152-157 ayetler, şükürün niteliğini sabır örgüsü içerisinde anlatırken mü'minin teslimiyetinin nasıl olması gereğini göstermektedir. O halde İslam, insana ve inana bilgi verirken o bilginin aktif olarak eğitimde, yani insanın gelişmesinde kullanılmasını sağlamaktadır. Yazır, yukarıdaki görüşlerine ilaveten bu ayetin açıklamasında şu görüşlere de yer vermiştir: Peygamber (s.a.v), size hiç bilmediğiniz, düşünmekle bulamayacağınız şeyleri, gaybî sırları, ahiret hallerini vahiy yoluyla öğrenip size anlatıyor. Sizi örnek bir vasat bir ümmet haline getiriyor. Hz. Muhammed, insanlığa ne getirdi diye sorulacak olursa bu ayeti okumak kâfidir. Kabe'nin kible yapılması vasat ümmet olma ve nimetin itmamı için vesiledir. O zaman iki vazife var; birincisi Allah'ı zikir, ikincisi de Allah'a şükürdür (Yazır, 1971: 1/538-540).

Allah Teâlâ, Peygamberimize, tabilerine ayetlerini okumasını, kitabın içeriğini iyi anlamalarını sağlamasını, nefislerini ve kalplerini arındırmasını, eğitim, yol göstericiliği ve sünneti ile örnek olmasını emretmiştir” (Derzeve, 1997: 5/147). Bu Ayette anlatılanlar Hz. Peygamberin görevleridir. Müminlerin görevleri de bu direktifleri öğrenip gereğini yerine getirmektir. Allah’ın kitabını okuyup anlayıp hayatı hikmetli kılmak yani Kur’an’ın ahlakıyla ahlaklanmayı hedef edinmek, Müslüman açısından hayatın gayesidir. Allah Teâlâ, Hz. Peygamberin kendi içlerinden onlara peygamber gönderilmesini kendisinin bir lutfu olarak belirtmektedir: “*Andolsun, Allah müminlere kendi içlerinden; onlara ayetlerini okuyan, onları arıttıp tertemiz yapan, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle büyük bir lütufta bulunmuştur. Oysa onlar daha önce büyük bir sapıklık içinde idiler*” (Âl-i İmrân, 3/164).

Allah Teâlâ, peygamber göndermekle ve sonra kibleyi Mescid-i Haram yapmakla, Müslümanlara dünyada şeref vermiş, ahirette de sevaba nail kılmak suretiyle nimetini tamamlamıştır (Râzî, ty.: 4/156). Nitekim “*Bugün sizin için dininizi kemale erdirdim. Size nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’ı seçtim*” (el-Mâide, 5/3) buyurulmuş olması Allah’ın nimetinin Müslümanlar üzerinde olduğunu gösterir. Allah Teâlâ, ilk insan ve ilk peygamberden itibaren son peygambere kadar dünyanın her yerine peygamberleri vasıtasıyla dinini göndermiştir. Bu mukaddes halka, tekemmül ettirilmiş haliyle ve Allah’ın razı olduğu beyanıyla İslam ve onun Peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v)’le son bulunmuştur.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaratıcı’nın insanı yaratması ona değer verdiğinin en önemli göstergesidir. Bununla birlikte Allah, insan dünyaya gönderirken onları kendi hallerine de bırakmamıştır. Onlara yeryüzünde yerine getirmeleri gereken birtakım sorumluluklar yüklemiştir. İnsanlık tarihinin başlangıcından itibaren insanın hangi maksatla yaratıldığının bilgisi kendine verilmiştir. Henüz Âdem ve Havva yeryüzüne indirilirken onların şahsında gelecek tüm nesillere rehberlerin geleceği belirtilmiş, bir bakıma insana dünya yaşantısında sorumluluğu hatırlatılmıştır. Bu ilahî va’din bir tecellisi olarak insanlık tarihi içerisinde çok sayıda rehber/elçi gönderilmiştir. Bu ilahî tecellinin son halkası ve mührü Hz. Muhammed olmuştur. Hz. Peygamber, son elçi olarak insanları yaratılış çizgisine yani fitratlarına uygun hareket etmeleri için Allah Teâlâ tarafından görevlendirilmiştir. Kur’an kendisine sünnetullah gereği kendi dilinden verilmiştir.

Kur’an’la beraber Hz. Peygamber ne getirmiştir? Açıklamaya gayret ettiğimiz ayet bunu beyan etmektedir. Onun elinde sadece Allah’ın kitabı Kur’an vardı. O, Kur’an ayetlerini okuyor ve öncelikle yaratıklara kulluk etmekten Yaratan’a kulluğa davet ediyordu. Kalpleri ilah diye kendilerinin adlandırdıkları şeylerden hürriyete kavuşturmuş ve gerçek ilahla buluşturmuştur. Kur’an’da ne var diye sorulduğunda, buna verilecek cevap, tevhid, sadece Allah’a ibadet ve bunların hedefindeki güzel ahlak şeklinde olabilir. Hz. Peygamber’in insanların içinden seçilip yine insanlara elçi olarak gönderilmesi insanlar için de ayrı bir şeref vesilesidir. O, Allah’ın ayetlerini okurken yukarıda belirtilen üç esası anlatarak insan nasıl bir varlıktır, insanın dünyaya geliş gayesi nedir, iyi insan nasıl olunur, hususlarını anlatmış oluyordu. İnsanı elbette en iyi bilen onu yaratandır.

Peygamberlerin gönderiliş sebebi içerisinde, insan aklının kendi başına hak din esaslarını bulamamasıdır. Günümüzde de olduğu gibi bazen hayallerin ötesinde buluşları gerçekleştiren insan, vahiy olmadan sadece akılla hak dini ortaya koyamamıştır. İşte peygamberlerin ve son olarak Hz. Muhammed’in elçi olarak görevlendirilmesi adeta insan aklına vahiy ile yol gösterici olmaktır. İnsan akıl ve vahiy dengesi (Tözluyurt, 2018: 241-242) içerisinde hareket ettiğinde fitrat çizgisinde yürüyor demektir. Makalemize konu ettiğimiz ayet, Hz. Peygamber’in insanların içinden çıkarılıp, yine insanlara Allah’ın ayetlerini okuyarak onların yanlış inançlarını düzeltip kalplerini temizlemesi, insanî ilişkilerde medenî olma yollarını göstermesi risâlet görevinin sonucudur. Allah Teâlâ Müslümanları vasat ümmet kılmış, diğer insanlara şahit olarak göstermiştir. Müslümanlara Mescid-i Haram’ın kible yapılması Allah Teâlâ’nın bu ümmete ayrı bir nimetidir. Müslümanlardan beklenen Allah Teâlâ’nın bu nimetlerini de hatırlayarak tam bir sabır içerisinde O’na şükredip Müslüman olmanın olgunluğunu ve ahlakî güzellikleri üzerlerinde taşıyarak insanlık tarihi içerisinde örnek bir hayat sürmeleri olsa gerektir.

KAYNAKÇA

Arslan, A. (ty). Büyük Kur’an Tefsiri. Okusan Yayınları, İstanbul.

Ateş, S. (ty). Yüce Kur’an’ın Çağdaş Tefsiri. Yeni Ufuklar Neşriyat, İstanbul.

Behiy, M. (1998). İnanç ve Amelde Kur’anî Kavramlar. (trc. Ali Turgut). Yöneliş Yayınları, İstanbul.

- Beydavî, Abdullah b. Ömer b. Muhammed. (ty). Envâru't-Tenzîl ve Esrâru't-Te'vîl. (thk. Muhammed Abdurrahman el-Mer'aşî). Dâru İhyâu't-Türâs el Arabî, Beyrut.
- Bursevî, İ. H. (ty). Ruhu'l Beyân. (trc. Ömer Çelik vd.). Erkam Yayınları, İstanbul.
- Cerrahoğlu, İ. (1991). Tefsir Usulü. TDV. Yayınları, Ankara.
- Çalışkan, M. (2001). "Kur'an'da Hikmet Kavramı". ÇÜİFD. Yayınları, 1 (2): 89-119.
- Derveze, İ. (1997). et-Tefsirü'l Hadîs. (Çev. Vahdettin İnce). Ekin Yayınları, İstanbul.
- Hicazi, Muhammed Mahmut. (ty). Furkan Tefsiri. (trc. Mehmet Keskin). İlim Yayınları, İstanbul.
- Fazlurrahman. (1987). Ana Konularıyla Kur'an. (trc. Alpaslan Açıkgenç). Ankara Okulu, Ankara.
- Gölcük, Ş. (1996). Allah-Kur'an-İnsan. Esra Yayınları, Konya.
- İbn Kesîr, İmaduddin Ebi'l Fida İsmail. (1996). Tefsiru'l Kur'an'l-Azîm. Müessesetü'r-Reyyân, Beyrut.
- İbn Manzûr, Cemaleddin Muhammed b. Mükerrrem. (1990). "Kible" mad. Lisanü'l-Arab. Dâru's-Sadır, Beyrut.
- Karaman, H. vd. (2003). Kur'an Yolu. DİB Yayınları, Ankara.
- Mehmet. V. (1996). Hülâsatü'l-Beyân fî Tefsîr'il Kur'an. Ahmet Sait Matbaası, İstanbul.
- Kattân, Mennâ Halil. (1997). Kur'an İlimleri. (trc. Arif Erkan). Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kurtubî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed. (1988). Câmi' li Ahkâmi'l-Kurân. Müessesetü'r-Risale, Beyrut.
- Kutub, S. (ty). fî Zılâli'l-Kur'an. Dâru'l-İlm, Diyarbakır.
- Merâgî, Ahmet Mustafa. (1946). Tefsiru'l-Merâgî. Şirketü Mustafa el-Halebî, Kahire.
- Mevdûdî. Ebû'l-Âlâ. (1986). Tefhimü'l-Kur'an. (trc. Muhammed Han Kayanî. vd.). İnsan Yayınları, İstanbul.
- Nedvî, Seyyid Süleyman. (1967). Asrı Saadet. (trc. Ali Genceli. Haz. Eşref Edib). Yaylacık Yayınları İstanbul.
- Öztürk, Y. N. (1997). Kur'an'ın Temel Kavramları. Yeni Ufuklar Yayınları, İstanbul.
- Râgîb el Isfahânî. (ty). Müfredât fî garibi'l-Kur'an. (thk. Muhammed Seyyid Kîlânî). Dâru'l-Ma'rife, Beyrut.
- Razi, F. (1981). Mefâtihu'l-Gayb. Dâru'l-Fikr, Beyrut.
- Pırlanta, İ. (2012). "Sahih-i Müslim'de Geçen Namazla İlgili Hadislerin Işığında Hz. Peygamber'in Uygulamaları". Diyanet İlmî Dergi, 48 (4): 137-142.
- Pırlanta, İ. (2018). "Müşriklerin Hz. Peygamber'e Karşı Takındıkları Tavrılar -Ebû Süfyân Örneği-". Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi. 13 (13): 75-102.
- Tözluyurt, M. (2018). Misak, Takdir ve Vahy Bağlamında Allah İnsan İlişkisi. Hikmetevi Yayınları, İstanbul.
- Tözluyurt, M. (2020). Kur'an Gelenek İlişkisi. İlahiyat Yayınları, Ankara.
- Yazır, M. H. (1971). Hak Dini Kur'an Dili. Eser Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, C. (ty). İlmin Işığında Asrı Kur'an Tefsiri. Anadolu Yayınları, İzmir.
- Zebidî. Ahmed b. Ahmed. (1980). Sahih-i Buhârî Muhtasarı. Gaye Matbaacılık Sanayii, Ankara.
- Zemahşerî, Mahmud b. Ömer. (1998). el-Keşşâf 'an Hakâiki't-Tenzîl ve Uyûni'l-Ekâvîl fî Vücûhi't-Te'vîl. (thk. Âdil Ahmed Abdulmevcûd, Ali Muhammed Muavviz). Mektebetü'l-Abikân, Riyad.